

Tíz éve halt meg Petri György

Kornis Mihály

A PETRI-FEJEZETBŐL

Gyuriban csalódtam. Petriben soha.

Mi mást is mondhatnék? Ő Kornisban is csalódott, hát még bennem, a Kertész Mityuban. És én barom, motyogta tétován, én azt hittem, hogy te ötvenéves korodra A nagy író leszel, összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint mondjuk az Esterházy vagy akárki, te leszel itt, a generációdban Az, az a bizonyos, oly régen várt... no de te... Te!

Ekkor rettentő vézna két karját előrenyújtotta, majd nevetve szétnyitotta az ujjait, ahogyan bűvész perget levegőbe két kártyacsomagot, de ezt menten meg is bánta, összerázkódott, az arca elszürkült, már a homlokát ráncolva haragudott magára, bosszúsan a levegőbe csapott, és csóválta a fejét. Behunyta a szemét. Lehajtotta a fejét. Pontosan értettem. Nem azért bánkódott, mintha ráébredt volna, hogy ami kiszaladt a száján, nekem rosszul eshet: azt sem tudta hirtelen, de nem is érdekelte, hogy én ott vagyok. Maga előtt szégyellte magát.

Az fáj neki.

Mint a kártyásnak, amikor az utolsó feltett fityingje elúszik. Nem méltó. De nem is jellemző rá az efféle banális udvariaskodás, lamentálni bizonyos kikezdedhetetlenül kemény tények felett. Színvonaltalan! Nem volna szabad ennyire szétszórtnak lennie. Baljós. Mintha a végén még ő sietne azok segítségére, akik évtizedek óta eszelősen ragaszkodnak ahhoz a baromsághoz, hogy őnéki rosszat tesz az ivás.

Nem tesz rosszat! Nem tesz rosszat. Azt teszi, amit kell!

S aztán még sokáig maga elé nézett, lehajtott fejjel morogva a félig üres sörösüvege mellett. Amit egyfolytában tőlem óvott, érkezésem óta dugdosott előlem, jól megmarkolta a hatszögletű, hosszú poharát is, biztos, ami biztos. Köztudomású, hogy én mindent felrúgok. Azért is húzódtott oda le, a földre két perccel előbb, ezerhatszáz éve, megóvni előlem megtöltött poharát, mikor nekifogtam a térdemen beírni a nevem ma megjelent új könyvembe, aminek egy példányát egyenest a nyomdából hoztam neki, hogy ő kapja a legelső. Oda volt itala lemenekítve, a parkettára, ott várta, hogy a bonyolult ajánlással kész legyek. Ült a tűhegyes kis fenekén, mint egy ijesztően sovány, de méltóságteljes és búskomor majom. Öklével támaszkodott meg a padlón. Rázogatta a fejét. Magába merült.

Végleg elfelejtett.

Aztán, minthogy Mari nem jött be, s teltek-múltak a percek, leguggoltam mellé, és krákogva kimakogtam magamból: Gyuri, Gyuri. Itt vagyok. Mityu.

Ámulva nézett fel.

Mint egy kalkuttai koldus, akit megszólítottak az utca porában. Felderült az arca, sugárzó mosollyal kínált helyet: maharadzsza a sátrában. Széttárta a karját. Felderülő arcát

nem feledhetem: a legjobb mosoly játszott rajta, amit életemben láttam. Nem változott semmit az évek alatt. Mint amikor a nap lángoló tányérja győztesen bújik elő a legfeketébb fellegek mögül. Felsütött, felizzott benne – mi is, micsoda? Nem a szeretet. Hamlet nyara: a mindentudás nyara. – Mityu bácsi! Ül le ide mellém. Csak ne rúgd fel a sert.

*

Zsámbéki az irodájához vezető sötét folyosón, mielőtt a főrendezői szoba ajtajába beillesztette volna a kulcsot, rám nézett. Na, gondoltam, ez egy színházi pillanat, amit ő, azt játssza, hogy élvez, mert Zsámbéki állandóan zavarban van, fene tudja, mitől, de fiatalkorában talán épp ezért imádta zavarba hozni a másik embert, bárkit, engem aztán meg pláne, mert hát lány és éretlen balek voltam '71 végén is. Féltem tőle. A színháztól. Mindentől. Ez üvöltött rólam.

– Valaki vár. Rázártam az ajtót.

– Engem?

– Nem. Nem téged. Engem sem. Nem az a típus, akinek szüksége van miránc.

– Hanem kicsoda?

– Ekkora kapacitás ebben az épületben nem is fordult még meg. Csak ilyenkor nem bánom, hogy elvállaltam a színház vezetését. Ezzel meghívhatok bárkit. Nem is kértem még darabot senkitől. Tőle igen. Azért van itt.

S mielőtt kilökte volna előttem az ajtót, odasúgta:

– Petri György.

Háttal nekünk, az ablak előtt kopottas külsejű, alacsony, szakállas férfi álldogált. Hátratett kézzel kifelé bámult, mohón előrehajolva, elbámészkodva az ablakon túli világon, mint egy kisfiú. Észre sem vette, hogy bejöttünk. Zsámbéki durván becsapta maga mögött az ajtót. Petri megpördült, Gábor pedig, mint egy igazi rosszcsont főnök, levágta magát a szereppéldányoktól zsúfolt, rendetlen asztala mögötti karos bőrszékére, s tárgyilagos undorral felém bökött:

– Színházunk gyakorlatos rendezője, Kertész. Én fedeztem fel. Talán elhamarkodtam. De megjöttünk. Vége a próbának. Kertész most jött Pestről. Előkészíti nekünk a gyermekelőadást. Olvasta a kötetedet, odaadtam neki.

Közbevágtam:

– Az utóbbi időben nem is olvasok mást...

Petri:

– Értem, örülök. Nagyon helyes.

Azzal máris Zsámbéki felé fordult, és engem elfelejtett, úgy nagyjából fél évre.

– Akkor mehetünk sörözni. De nem siettetlek. Rágyújthatok?

Zsámbéki válasz helyett rávetette magát az íróasztalára.

Mint egy ragadozó.

Volt benne valami nagymacskaszerű, illetve ma is van, de van pókszerű és bagolyszerű is benne; igen sajátos, titokzatos testiségű ember ő: robusztus, de kicsit púpos, ámbár nyalka is, hatvanhat évesen is az. Akkor az irodai romhalmaz aljáról többféle, megbonított cigarettát is előkapart: két pakli arany Kossuthot meg egy dobozos Marlborót, amit még nem is árultak közönséges trafikban, tán még egy lábatlan Gauloise-paklit is, de Petri a zakója zsebéből a legvacakabb hazai terméket kotorta elő, szabadkozva: – Nem rossz egyik se, köszönöm, de a Munkás, mint tudjuk, mindegyiknél egészségtelenebb. Ez – szakszerűen megsodort egy gyötrött testű Munkást, talpát akkurátusan a kézfe-

jéhez ütögette –, ez a szivarka garantáltan öl. Előbb-utóbb meg fogok fulladni tőle, érzem.

Mondta, s hosszan köhögött, majd remegő kézzel rágyújtott. Aztán váratlanul s nagyon gyorsan leült. Volt ebben valami kedves és kecsesen elegáns, meg valami távolságtartó és illedelmes is. Egyenesen ült, görcsösen ügyelve rá, hogy fékezze a teste másnapos remegését, két lábát egymásba kulcsolva szorosan. Ránk mosolygott, nem szólt.

Néztük.

Amit akkor éreztem, megváltoztatta az életem. Ezt akkor még nem tudtam. Hogy Zsámbéki mit gondolt, azt sem tudom. De mivel az én fejemben akkoriban Zsámbéki Gábor maga volt az irgalmatlan és mindentudó isten, alighanem azt gondoltam, hogy ő is azt érzi, amit én, helyesebben én csakis azt érezhetem, amit ő: szívrepesztő ráismerést. Sóvárgást és vágyódást.

Így szeretnék lenni.

Ilyen ember van.

Ez hiszen létezik. Mint mikor idegenbe szakadva, abba már bele is törve, beletörődve, egyszer csak összefutunk valakivel, aki onnan jön, ahonnan ezek szerint még van kiút. Ha ki lehet belőle jönni, akkor vissza is van út. Akkor van haza. Akkor minden megvan. Nem is kell így élnünk, ahogyan élünk, nem igaz. Értelmetlen is, nem csak szégyenletes. Hiszen ez itt van, otthon van, akkor is, ha nincs. Benne van.

„HORGODRA TŰZTÉL, URAM”

P. Gy. édesanyja emlékezéseiből

Kézzel írt noteszlapok 2008–2009-ből
Lejegyezte Kornis Mihály

Kató néni 1917. november elsején született Magyarországon. Születése után nem sokkal a bácskai Hodzsákra költöztek, mert Kató néni apja, a Nagypapa, akivel Gyuri később igencsak jóban volt, ott kapott munkát, egy gyárban, mint tisztviselő. Egész életében kivont karddal védte az egyházat, a vallást és mindent, ami a tisztesség világának része.

A nagyapjával egyszer sétált a Margitszigeten, és megkérdezte tőle, hogy az mit szólna, ha ő azt mondaná, hogy ő hülye.

Nagypapa: – Hát ez csak párbajjal intézhető el!

És faágakkal párbajoztak.

A káromkodás a családjukban annyira tabu volt, hogy ha a kis Kató, még Hodzsákon, azt mondta, „fene egye meg”, Nelli, az anyja: „Még egyszer meghallom a szádból, te olyan pofont kapsz, hogy a falnak esel!”